

DIEN PRIJZENSWAARDIGEN, HEILIGEN,
JA GODDELIJKEN DORST NAAR WETENSCHAPPEN¹
DE ROTTERDAMSE KATHOLIEKE UITGEVERIJ VAN BELLE EN HET
TIJDSCHRIFT ENCYCLOPÉDIE (1847-1873)

DOOR LOUIS PH. SLOOS

Terug in de boeken van een uitgever

In het derde kwart van de negentiende eeuw kon men zich bij de Rotterdamse katholieke uitgever Van Belle abonneren op het curieuze blad *Encyclopédie. Lectuur voor nuttig en gezellig onderhoud. Tijdschrift voor alle standen*. In die dagen kortweg bekend als het tijdschrift *Encyclopédie*. Het gaat daarbij om al dan niet historische, stichtelijke of zedenkundige essays of romans uitgegeven in tijdschriftvorm, waarmee geleidelijk aan boeken konden worden gevormd. In de loop van de negentiende eeuw verschenen vele tientallen van dergelijke katholieke volkstijdschriften.

Nadat het katholieke boek in de noordelijke Nederlanden sinds ongeveer het derde kwart van de zestiende eeuw tot begin 1800 in een onderdrukte positie had verkeerd, ontstond in de negentiende eeuw - die bekend staat als de vrijwordings- of emancipatieperiode van de katholieken - een grote stroom katholieke publicaties en een levendige katholieke boekhandel. In dit licht moet ook het ontstaan van bovengenoemde katholieke volkslectuur worden gezien.

Er is altijd veel aandacht uitgegaan naar de geschiedenis van het katholieke boek in de onvrije periode. Over de wijze waarop de katholieke boekhandel uit het slop raakte, wie de pioniers waren, hoe deze te werk gingen en waardoor hun uitgaven zich kenmerken is weinig bekend.² In dit artikel wordt geprobeerd om aan de hand van een studie naar uitgeverij Van Belle, ooit de grootste katholieke uitgeverij van Rotterdam, en naar het tijdschrift *Encyclopédie* op dit punt een positieve bijdrage te leveren.

Van schoolmeester tot boekverkoper

Jacobus Andreas van Belle werd op 19 september 1805 in de r.k. Sint-Rosaliakerk in de Leeuwenstraat te Rotterdam onder de naam Van Bel gedoopt als zoon van Martinus Jacobus en Maria Francisca van Raamsdonk.³ Dezelfde dag was hij te Schoonderloo of Delfshaven, beide in 1886 door Rotterdam geannexeerd, geboren.⁴ Zijn vader was